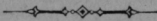

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 5.

V Ljubljani, 1. marcija 1876.

Tečaj XVI.

Učitelj Ljudomil v nadaljevalni šoli.

IV.

Led. Zvezana toplota.

Ljud. Kmalo se bomo že mraza naveličali. Čez dan se nekoliko ogreje; včeraj je že prav lepo solnce sijalo, danes zjutraj pa je zopet občutljivo merzlo, zunaj v veži je v vseh posodah voda zmerznila, pa tudi tukaj na zunanjih oknih imamo kaj lepe ledene cvetlice. Toda upajmo, da bo kmalo bolje, bil je že sv. Matija. Ali veste kaj pravi pregovor?

Vsi učenci: „Sv. Matija led razbija, če ga ni, ga pa naredi.“

Ljud. Take pogovore, kaj ne, si hitro zapomnite, imajo pa res tudi marsiktero resnico v sebi, kajti, ako ni zime mesca svečana t. j. pred sv. Matijem, je pa rada mesca sušca, ko že pričakujemo toplih dni, in tako je resnično, da sv. Matija led naredi. Ker pa o ledu govorimo, bi bilo prilično, da mi poveste, kedaj in kako se led nareja?

Učen. Led se naredi, kedar je toliko merzlo, da voda zmerzne, kako pa se to zgodi, da voda zmerzne tega pa ne vemo. Prosimo razložite nam!

Ljud. To se tako-le zgodi: Vsako telo na zemlji ima v večji ali manji meri svoje toplote in, da so nektera trupla terdna, druga kapljiva in plinova, to uzrokuje edino le toplota, ki deluje s svojo silo na tvarino teles. Tudi voda mora imeti določeno mero toplote, da ostane tekoča, kapljiva. Če pa voda to določeno mero toplote zgubi, se ohladi pod 0°, ni več tekoča, postane terdna. Ker se po zimi zrak razhladi, da je v

njem manj toplote, kakor v tekoči vodi, se toplota iz vode razširja v zrak, ker ima toplota to lastnost, da se prizadeva, razširiti se enakomerno po vseh krajih. Tako se zgodi, da voda vedno več svoje toplote zgublja, je izžirava v zrak, se začne terditi, zmerzovati, in ta uterjena in zmerznjena voda je led.

Učen. Kako se pa naredijo tako lepe cvetlice na oknih?

Ljud. Vidili ste, da so okna potna, kadar v hiši več ljudi sope; kadar je zunaj hud mraz, ta pot na oknih zmerzne in mi imamo zamernjena okna. Steklo na oknih pa ni popolnoma gladko, kakor se nam vidi, ampak ima majhne, nevidne na vse kraje zvite jamice, po kterih pot nar poprej začne zmerzovati, in vidi se, kako se začno lepe podobne ravnati. — Zdaj sem vam razložil, kako se led naredi, veste mi pa povedati, kaj led koristi?

Učen. Ali tudi led kaj koristi? Naša mati so vselej hudi, kadar mlaka za hišo zmerzne, in večkrat nam dersovnico s sekiro nasekajo. Gotovo bi rekli, da ne poznajo druge koristi, kakor da se otroci, mali in veliki, po njem dersajo, podplate tergajo, glave razbijajo in si družih nesreč nakopavajo. Pred lanskim smo bili ob konja, ki je na ledeni cesti padel in si nogo zlomil.

Ljud. Se ve, to bi bila res slaba korist, toda žalostno bi bilo, če bi stvari po tem cenili, kakor jih otroci in drugi obračajo; tudi led na gnojnici ali luži ne bi veliko koristil. Vender vam hočem kaj boljšega o njem povedati. Led na vodah pri ostri zimi obvaruje in zaderžuje gorkoto v vodi, in stori, da v vodi živeče živali ne poginejo; — ljudje nekterih krajev si po močnem ledu ložej napeljavajo derv in drugih reči, kar bi drugikat z velikimi težavami ali še celo nikakor storiti ne mogli. Kaj bi mesarji v večjih mestih ob hudi vročini storili z mesom, ako bi ne bilo ledenic, v kterih se hrani; koliko smerdljivega in nezdravega mesa bi snedli, ali koliko bi se da popolnoma spridilo! Marsikaka jed bi se ne mogla narediti brez ledu in marsikaka rana in bolezen ne tako hitro in tako dobro zaceliti in ozdraviti brez njega. Veliko ledu potrebujejo za ledenice v pivarnah, kakoršnih je dandanes vedno več. Ravno letos se je iz Cirkniškega jezera veliko debelega ledu skozi Terst izvzilo še celo v Azijo.

Učen. Kdo bi mislil, da led toliko koristi! Letos so lahko ledenice ž njim napolnili, toda zdaj bo kmalo po njim. Ali je pa to mogoče, kakor pravijo, da tudi po letu v najhujši vročini led delajo?

Ljud. To se prav lahko zgodi, le malo pomislite kaj sem vam poprej povedal. Kako se spremeni voda v led?

Učen. Če zgubi svoje toplote in se ohladi pod ničlo.

Ljud. Tako je, toda vodi se tudi po letu lahko v priložnih napravah prav veliko toplote odvzame, da se na uro lahko naredi do 200 kilogr.

ledu. Bolj natanko vam teh strojev ne bom popisoval. Kako se pa vodi toplota odtegne, kako se voda more ohladiti, da zmerzne, vam bom nekoliko pozneje povedal.

Učen. Kako je to, da je spomladi vedno hladno, dokler je še kaj snega?

Ljud. Razložil sem vam poprej, da voda zmerzne, kadar izgubi svoje toplote. Kaj je toraj potrebno, da se zopet staja, ali da zopet tekoča postane?

Učen. Led ali voda mora dobiti še druge toplote.

Ljud. Prav je. Kadar se spomladi led taja in sneg kopni, potrebuje se za to veliko toplote, in ta se jemlje zraku, zato postane zrak hladnejši. Da led in sneg, kadar se tajata, veliko toplote povzijeta, tega vas hočem precej prepričati. Tukaj v tej posodi je $\frac{1}{2}$ kilogr. vode, ki ima temperaturo od 0° , kakor vidimo na toplomeru. V drugi posodi pa je $\frac{1}{2}$ kilogr. snega. Postavimo obe posodi na gorško peč. Čez nekaj časa se bo sneg v posodi stajal — in vidili bote, da voda, ki se pri talenji naredi, bo imela tudi temperaturo od 0° ; v drugi posodi pa, v kateri smo vodo postavili na peč, se bo voda ogrela do 60° R. Obe posodi ste dobili od peči toplote, toda teh 60° toplote, katerih manjka v posodi s snegom, se je porabilo, kakor se vidi samo za to, da se je sneg spremenil v kapljivo vodo.

Učen. Prav dobro tega ne razumem.

Ljud. Bom vam pokazal še drugi izgled. Glejte, tukaj imam cinast krožnik, nanj denem snega in ledu, vmes primešam pest soli, vlijem na mizo nekoliko vode in v to vodo postavim krožnik s snegom in ledom, zdaj bom sneg na krožniku mešal, da se hitreje staja. — Zdaj pazite, — pogledjte, krožnik je k mizi primerznil!

Učen. Kako je to mogoče, to so pa copernije!

Ljud. I kaj še, to se je prav naravno tako-le naredilo. Led, sneg, pa tudi sol se je začela hitro tajati. K tajanju je bilo potreba veliko toplote. Toplota je bila potegnjena iz krožnika, cin pa je prav dober prevodnik, toraj je hitro toploto odvezel vodi na mizi, in voda se je tako ohladila, da je krožnik primerznil.

Učen. To je pa res kaj zanimivo in mikavno!

Ljud. Vidili ste zdaj, da sneg ali led se nikakor ne ugreje, če se mu še toliko toplote dovoži, vsa dovažana toplota pa služi v to, da se spremeni v vodo — in da takrat, ko se taja, veliko toplote povzije. — Pa ne samo sneg ali led, tudi druga telesa, kadar se topijo, sprejemajo v se neko množino toplote. Če se toraj raztopljivo telo ogreje, se temperatura njegova zvikša, da se začne topiti. Potem pa ostane nespremenljiva, da je vse telo raztopljeno. Če se med topjenjem še toliko toplote dovaža, vendar se temperatura povikšala ne bo, le

telo postaja manj gosto-kapljiva. To sprejeto, ne dočutno toploto imenujemo zvezano ali utajeno toploto. — Prihodnjič vam hočem mnogo izgledov povedati.

O t e c

Marko Pohlin.

III.

Za predgovorom so na posebnem listu vdete nelično natisnjene in slabo razlagovane pismena cirilske in glagolske. — Slovnica Markova t. j. Kraynska Grammatika ima tri dele:

A) Od beffedne lazhetnosti (Wortforschung). V tem razlaguje čerke samoglasne in skupglasne, iz katerih naraščajo zložje (floshe, Sylben), besede, govor. Besedam, ki so moškega, ženskega ali nobenega spola, prideva se beseda spolska (Artikel). Štetve so samuene, dvojne, mnoge. Sklonov štejeta Bohorič in Hipolit šest, na tanko po latinščini (vocativus: ô ti mosh, o ozha; ablativus: od tiga mosha, od tiga ozhéta); Marko pa sedem, in sklon t. j. prigba 1. mu je imenuvavc, 2. rodnik, 3. dajavc, 4. tožnik, 5. vekavc, 6. zmaknik, 7. spremuvavc.

Sklanje t. j. prestavnoste so tri, in moški I. samostavniki se pregibljejo pa sklanjalu 1. Ta Krayl, 2. Fant, 3. Ta Roh ali ruh, tega roga — rogova; ženski II. po sklanjalu 1. Ta Krayliza, 2. Zhednoft, 3. Skerb; in srednji III. po izgledu 1. Serze, 2. Oblizhje. — Pridevniki ali prilogi — perftavne beffede — se spreminjajo po spolu: Ta brumne, ta brumna, tu brumnu, tega brumnega; v sodnji ali primerjavni stopnji (nafglihavnek): brumnejshe, -ega; v tretji ali presežni: narbrumnejshe; bel, narbel gluh. — Števniki so števila poglavitne: stu, jefar, miliar; zaporedne: rajmo stu, samo stu, jefarske, miliarske; rezdejlive. — Zaimek t. j. perdevk v ednini: jeft, ti, on; v dvojini: ma me ma, va ve va, ona one ona; taiste, une, katire-a-u; kedu, gdu, kaj, kir-a-u; moj, kajfen-a-u.

Glagol — beffeda zhasna — ima čas prične, pretečene, perhodne; naklone ali viže (višhe). Sprege t. j. prekladnoste se po končnicah (-am, -em, -im) v določnem sedanjiku razločujejo tri, in v I. se pregibljejo po spregalu 1. Dam, dal, dan, dati; v II. po spregalu 1. Lubem, lubil, lublen, lubet ali lubiti, in 2. Berem, bral, bran, brati; v III. po spregalu 1. učim, učil, učen, učiti. Potem pripoveduje nekaj od glagolov nepravilnih, sostavljenih (unrichtigen, abfönderlichen u. unabfönderlichen) itd. — Za glagolom ima nauk od predloga, prislovov, medmetov in veznikov t. j. spredneh, stranskeh, v' mejs postavljenih, in vežejočeh besedi. Po vsem tem tole:

Allgemeine Anmerkung.

Aus diesen 7. Theilen der Rede kann man leichtlich bemerken, wie sehr nothwendig es seye, sowohl im Schreiben, als Lesen und Reden, des rechten Grunds und Mundart sich befeissigen, ansonsten wird man niemals die Schreib- und Redrichtigkeit in der Sprache einführen. Der Anfang leidet Gewalt. Lässt man sich Anfangs mit dem Sudeln befriedigen, werden immer die alten Fehler, ach leyder! so viel unleidentliche Fehler! haufenweise sich einfinden. Die Unrichtigkeit wird immer mehr überhand nehmen, und zu letzt auch den Landskindern ihr eigene Sprach unbekannt, und etwa gar unbegreiflich vorkommen. Ist es nicht schon genug rauhes, und bäurisches in die Sprach nach und nach eingeschlichen, und hat ihr die ganze Annehmlichkeit benommen? Ist es nicht einmal Zeit, solchem Rasen Einhalt zu thun? Wie weit soll es denn noch gehen? Genug hier von diesen, weil es immer unter den Fehlern noch ferner einen Platz finden wird.

Nato ima nekako skladije t. j. slovarček, v kterem se v abecednem redu nahajajo nektere besede 1. koreninske (Wurzelworte), 2. odrašene t. j. izpeljane po natiku posamesnih obrazil na koreniko ali deblo, in 3. skupzložene t. j. sostavljene ali zložene, in sicer po vseh govornih razpolih.

B) Od skupskladanja teh beffedy (Wortfügung). — Po kratki vpeljavi piše: »Ohne der ächten Wortfügung, welche nach den grammatikalischen Grundregeln soll eingerichtet seyn, ist jeder crainerischer Redner, Verfasser und Poet, nur vor einen unachtsamen Sudler und Schmierer zu halten, welcher seiner eigenen Mutter Sprach so große Unehre, durch sein rasendes Stimeln, und Verderben zufüget.« — Na to pravi, češ, da so pravila največ iz jezika samega (nach dem Grund der Natur), dasi so sim ter tje tlačansko posnete po drugih, o spolniku ali členu — ta, ta, tu; en, ena, enu: wird gar oft zierlich ausgelassen; im Nachdruck öffentlich gefetzt, — ter razlaguje po svoje besedoskladje spet po vseh besednih plemenih.

C) Od Dobropisnoste (Rechtschreibung). V tem delu ima naslednji Vorbericht: Gewiss! vieles wird erfordert die crainerische Sprach regelrichtig zu reden, ich stehe aber auch nicht ohne Grunde an, ob nicht ein mehreres zur regelmässigen Rechtschreibung erforderlich seye. Diess ist mein allersehnlichster Wunsch. Wer ist aber, der so richtig schrieb, und sich kein Bedenken machte nach eigener Willkuhr, und Gutdünkel etwas daher zu lallen, und etwas daher zu schmieren? Wer ist, der sich auch in ungebundener Rede, so richtig, und regelmässig verhielte, dass er ohne ungegründeter absonderlicher Redensart (Lestnozezhnost) und in unförmlicher Wortfügung (Naroberezhnost) sprechen thäte? Nur schade, dass man eine so Wortreiche Muttersprach habe, und will sich derselben nicht bedienen. Wie können es jene verantworten, die ihre eigene reine Sprache mit lateinisch- deutsch- wälsch- oder französischen Worten schmünken, oder verderben wollen. Diesen Schnitzer- und Fehlerschwall, dass er nicht weiter reife, Einhalt zu thun, soll seyn »Erstes Capitel. Von den Buchstaben (selber Lautung) und Rechtschreibung«. — Potem pripoveduje, da je Ilir Metod, kakor so zaznamjali Hermann, Febroni, Mosemann, sostavil hrovaške in ilirske čerke, ter v njih spravil na svetlo ilirsko biblijo; drugi pa menijo, da brat njegov Ciril, da se torej cirilske zo-

vejo. V teh, piše Febroni, je na neznanske stroške deželnih stanov Kranjskih tiskano bilo sv. pismo, evangelije, lutrovska postila v Tibingu ali Avrahu na Virtemberškem. Na Kranjskem so vse posamne bile sežgane in zaterte. O koliko slavnejše bi Kranjcem bilo, da bi katoliško sv. pismo, katero imam v rokopisu pri rokah, z nekterimi stroški hotli dati na svetlo! — Razun teh so še druge ilirske čerke, ktere je pa sestavil sv. Hieronim iz Stridona v Dalmaciji, ki se zovejo glagolitiške itd. — Te pismena so dan danes popolnoma odpravljene, kar je l. 1553 Prim. Truber najpred biblijo tiskati jel z latinskimi čerkami, kterih so se poprijeli tudi Pemci, Poljci, Hrvatje, da ilirske čerke imajo le ilirski duhovniki v svojih mašnih bukvah, in so v rabi še v Carigradu, Bosni, Moskoviji ali na Rusovskem itd. —

Nato razklada latinsko čerkopisje po svoje, kjer pravi, da na pr. c rabi sem ter tje p. cirkuv ali cirqua; namesto dvoglasnega e piše se z repkom p. derfhę; l časih ll p. dalla, vola Wille, vólla des Ochfen; q redkoma: buque, qvas; f, fh in s, sh je pisal nasproti Bohoriču ravno narobe p. salu Schmeer, sad Frucht, shallam scherze, pa salu hübsch, sad hinterrucks, fhalliti betrüben; w zum Unterfchied der gleichthönenden Worten: wodem ich steche, bodem ich werde, sem wila ich hab geschlagen, sem bila ich war gewesen; y ali ybxonyre v enako razločevanje: fgvoni leite, fgvony er leitet; stojy, syn, krayl. — Potem razlaguje „kluke, fnamèna — Accente o. Mundthöne, tu dolgu (beró), tu hitru favyanje (pèr, smèrt), pofhirk das Kürzungsfrichleín o. Mondchen (h', v', s'); ločila ali prepone na pr. pika, dve pike, fgvorna pika; spodna pika! — V spevorenosti (Thonsprechung) mu je pesemske dejl ali skok Reimglied, predahenje Abschnitt, rajfh ali raja Reim, Vers, ki se narejajo po latinskih in družih na pr.

Pisheta, pure, raze, koshrune, kopune, telleta.

Kako se pesmice kujejo po kranjsko, razkazuje v nekterih zgledih, govori o mnogih pesniških svoboščinah, o nekterih prilikah in podobah, našteva pesnikom razne poganske malike po kranjski, sedmere čudesa na svetu, Katonov nauk od zhloveshkega faderfhanja — po nemški in slovenski. Naposled ima v pristavku nektere navadne pogovore v prid potujočim v jeziku kranjskem, nemškem in laškem na pr.

Crainerifch.	Deutsch.	Wälfch.
Gori! gori! moj	Auf! auf! mein	Sù! sù! Signor
Gospud!	Herr!	mio!
Pokaj?	Warum?	Perche?
— — —	— — —	— — —
Srezhno rajfho.	Glückliche Reise.	Felice viaggio.
— — —	— — —	— — —
Buh vas obari.	Behüt euch Gott.	A Dio Signore.

Spominske slike iz svetovne razstave I. 1873.

Načertuje Jos. Levičnik, učenik.

(Dalje.)

Motto : „Človek se uči
Dokler živi.“
Narodska prislovica.

Nadaljeva je popis o učno-šolskih pripomočkih avstrijskih naj povem še, da blizo stvari, ki se rabijo za zbujenje čutov pri slepih, stali so razpostavljeni tudi njihovi ročni izdelki, in sicer onih Dunajskega zavoda. Zanimale so me po teh revčkah izdelana obleka, obutev, veznine, kertače in mnogo enacega toliko bolj, ker se do tistih dob nikakor nisem domišljeval, da bi se slepi dali, ali zamogli celo tako izučiti, ter prisluževati si na tak način svoj vsakdanji kruh. — Blizo teh ročnih izdelkov stali ste dve novošegni tabli, ki ste bili vravnani za premikovanje po valjarjih. Nemci imenujejo take table „rotierende Schulwandtafeln“,*) dajo se one verteti na vzgor ali na vzdol, ter služijo dobro za kake bolj obširne narekovane pisarije (diktando), risarije, ali tudi za daljše račune. Prav popolnoma meni te tabli vendar niste bili všeč, ker ste se mi dozdevali premalo napeti. Blizo nji stala je druga, stigmografična (pikasta) za uk v risanji, v drugem pa ta versta šolskega orodja (table) ni bila od več zastopana. Računskih aparatov, t. j. tako zvanih ruskih strojev za poduk računstva na pamet videti je bilo mnogo, in to v raznih variacijah; — onih za polahkovanje uka pri pismenem računstvu pa sem popolnoma pogrešal. Stikoval sem na mnogih mestih po svojem razpostavljenem „Ziffernkasten für Elementarschulen;“ ali o njem ni bilo ne sledu, ne tiru, akoravno sem bil za naročeni stenski prostor plačal tri goldinarje. Menim, ker so strokovnjaki v Ljubljani poprej učne pripomočke presojevali, ali so za naprej poslali, ali ne, in ker je bil moj izdelek dospel na Dunaj (kar za terdno vem), da bi se mu bil spodobil tudi plačani prostor. Kam so ga bili vtaknili, ne vem; rekel bi eno besedo, pa — ker so moje menda težje in bolj razžalive mimo družih, naj ostane nameravana opomba rajše za zobmi. Omeniti pa vendar moram, da z manoj vred zapazili so nezastopanje strojev za pismeno računstvo tudi drugi. Poznejše enkrat sem namreč bral v nekem nemškem pedagoškem listu enako pritožbo nekega g. učitelja srednjih šol, ki je zraven dostavil tudi opombo: „Die Rechenmaschine beim Numeriren wird in der Volksschule offenbar zu wenig benützt; denn die jährliche Erfahrung lehrt, dass bei der Aufnahmeprüfung (in die Mittelschulen) viele Schüler sogar das Zahlen-Anschreiben nicht kennen“. V neposredni bližavi računskih strojev so bile razpostavljene tudi premične abecede za rabo pri začetnem podučevanju branja. —

Posebno mikaven je bil model dvorazredne ljudske šole v Schön-

*) Take table so v II. mestni šoli na Cojzovem grabnu.

priesen-u na Češkem. Kazal je natančno posneto lepo sgrado, pa tudi njeno bližno okolico z drevesnico in telovadnico vred. Poleg tega modela videti je bilo tudi mnogo načertov in obrisov (Detailpläne) za šolska poslopja in mnogoverstne druge stavbe. —

Koliko je bilo razstavljenih reči za kazavni nauk, skoraj ni izreči. Videlo se je: mnogoverstno gospodarsko orodje v majčkinih oblikah (modelčkih), svila v kokonih in spredena (kot tolmačenje bérila o svili); rastline (herbarium) strupene in zdravilne; mnogoverstne stenske table s slikami anatomske in naravoslovnimi; menda vsa v naših krajih znana léсна plemena, kazaje po eni strani skorjo (lubje), po drugi pa olikani les; tabele o novih merah in utežih i. t. d. —

Letnih sporočil se je videlo od sile; — zmed Kranjskih zapazil sem edino le enega iz Stare cerkve na Kočevskem. Nič manj ni bilo razpostavljenih tudi šolarskih izdelkov, zlasti pisarij in risarij, in sicer mnogo tako izverstno zgotovljenih, da je neki Nемеc dvomljivo z glavo majaje v brado godel: „Ist wohl zweifelhaft, ob die Schüler das selbst gearbeitet haben!“ Da se ni manjkalo tudi raznoverstnih tablic, sešitkov (téky) za lepopisje, diktando, risanje in računstvo; stenskih tabel za uk v petji in godbi, pesemskih knjig, godbenih navodov, muzikalij itd., ni mi skoraj treba omenjati. Ko bi si bil sploh vsako, v tem oddelku vidjeno reč hotel zaznamovati, ostalo bi mi bilo premalo časa za ogledovanje drugih stvari. Ene reči moram vendar le še omeniti, šolskih prúk ali klopi namreč, katerih je bilo tudi mnogo v razstavi. Med vsemi naj bolj všeč so mi bile one iz dekliške šole v Simmering-u poleg Dunaja (če se prav spominjam, po navodu gsp. učitelja Ernst Gatter-a narejene). Imela je vsaka po dva sedeža (Zweiersistem). Sédalna polica je bila vravnana, da se kviško vzdiga (kadar namreč deklice stojé odgovarjajo, da se morejo bolj prosto gibati v stolih); verhna sprednja stran (ali zgornja verhna polica) pa je bila tako praktično narejena, da mi je le žal, ako je ne bom mogel tako natančno popisati, da bi me častiti g. g. sotovariši dobro umeli.*) Prerezana je bila namreč podolgoma ter vravnana tako, da kadar šolarice berejo, je blizo tretjina njenega poveršja navpično viseča (se vé na železnih vezéh ali pántih [Band] druga k drugi prišravbana). Vsled tega je, kakor si more vsakdo misliti, klop bolj prostorna za vstajanje, usedanje, in ako drago, pripravna tudi za ložje (prosteje) telesne vaje. Kadar pa deklice pišejo, se ta tretjina prizdigne, ter podpre z nalašč priredjenimi železnimi podporami tako, da je polica v vsi svoji širjavi enakomerno nekoliko napošev proti učenkam nagnjena. Če pa izdelujejo ročna dela, se omenjena pregibna stran popolnoma narobe na verhno polico zaoberne in položi, in so vravnane na taisto male blazinice (Nähpölster) za vtikovanje šivank in pripenjanje šivanja. O

*) E, kaj bi ne! To gotova vsakega školnika zanimiva.

tacih šolskih prukah nisem še nikdar slišal, in tudi v vsej razstavi ravno enakih ne videl, zatoraj sem jih tudi zelo pozorno ogledoval. Tintniki pri teh prukah so bili tudi prav praktično vravnani, ter dali se s pregibljivim pokrivalom tako zakriti, da kadar se ne rabijo, se komaj pozna, dá, in kje so.

Vse, kar sem dozdam, se vé da, le zelo poveršno popisal, spadalo je k učnim stvarim ljudske šole; pa tudi mnogo zarad onega, kar je kazalo že bolj namen za srednje učilnice (realne in gimnazialne), bi se še jako dobro dalo rabiti v početnicah. Tu sem prištevam zlasti: zbirke kebrov, metuljev, polžev in okamnin; natlačene (našopane) živali; kostnjake rib, kač, laznin, ptic; anatomske, natančno po natori posnete (menda iz mavca narejene) podobe posameznih delov človeškega trupla, n. pr. pljuča, serce, jetra, glava (ravno od zgoraj dol čez sredo [na pošev] prerezana); poveksane cvetke in od sile enacih izdelkov rastlinskih, kameninskih in živalskih. Tudi razpostavljene zbirke ponarejenih biserov in žlahtnih kamnov dale bi se v ljudski šoli jako dobro rabiti. (V tej zadevi, t. j. ako bi kak gsp. učitelj kdaj nameraval kaj ravno omenjenega in popisanega omišljevati za svojo šolo, priporočen naj bo gsp. V. Frič, Lehrmittel- und Naturalienhändler in Prag, Wassergasse Nr. 21.)

Da je bilo poleg tega za rabo v srednjih in višjih šolah razpostavljenih tudi od sile vseh mogočih stvari, se razumeva samo po sebi. Za zemljepisni uk videti je bilo brezštevilno zemljevidov raznih velikost in sestáv; zemeljskih obél, telurijev in enacih pojasnil; — za zgodovino mnogo v tolmačenje tega nauka spadajočih slik; — za naravoslovje zelo veliko po natori natančno z barvami ponarejenih slik, pa tudi istinitih zbirk in podobšin vseh treh verstá, kar sem ravnokar že tudi zgoraj omenil; — za risanje mnogo navodnih stenskih tabel, modelov za stereometrijo in modelično risanje, obilno atlantov; — — za fiziko, galvaniziranje itd. bilo je zopet toliko aparatov, da je človek poslednjič od samega gledanja in duhtanja oterpnil, postal nekako omamljen, ter se naveličal hoje po obširnem prostoru. V oziru tako na množino, kot na mnogo-verstnost in izverstnost vsega, kar je naša država o šolstvu izpostavila, smem konečno vendar še enkrat ponoviti, kar sem o pričetku te obravnave zapisal, namreč: Avstriji se ni treba plašiti, da bi jo glede učnih pripomočkov kaka država z lepo prekosila. Vsaj do l. 1873 je gotovo nobena ni!

(Dalje prih.)

Okrožnica

županstvom in krajnim šolskim svétom o zadevah kmetijskega nauka v ljudskih šolah na Kranjskem.

Deželni odbor se do Vas obrača s tem pismom da Vas spominja na nekaj, česar dozdam še po vse pogrešamo v naši domovini, pa je v

mnogih drugih deželah že vpeljano na veliko korist kmetijstvu, in zato Vas pripomoči prosí o izpeljavi velevažne naprave tudi v občini Vaši. Pa kaj neki je to? — boste radovedno vprašali. Podučevanje mladine v različnih razdelkih domačega kmetijstva potem, ko je dovršila ljudsko šolo, to je na kratko rečeno vse, kar Vam hočemo na serce položiti s tem pismom. — Ne vstrašite se pa teh besedi! Ne mislite morebiti, da imate novo šolo zidati, posebnega učitelja v službo vzeti, ali da morajo Vaši sinovi na kako kmetijsko šolo od doma iti, ali da jih bodo stariši, ko so ljudsko šolo dovršili, morali zopet vsak dan dopoldne in popoldne v to novo šolo pošiljati in zarad tega jih pri domačih delih težko pogrešati. Ne, ne! vsega tega ne bode pri tej šoli, katero s tem pismom starišem naše kmečke mladine priporočamo. — Ta šola, za katero bi radi srca vseh naših deželanov ogreli, ki imajo ljudski šoli že odrasle otroke doma, je le pridevek ali dodatek domače ljudske šole. Glavna stvar, za česar je pri njeni napravi skrbeti, je pred vsem ta, da se vsaj kakih 700 štirjaških metrov ali 200 štirj. sežnjev po stari meri zemlje dobi, na kateri se napravi šolski vrt za dejanski nauk v različnih razdelkih kmetijstva, in da se omislijo nekatere majhne priprave, to in uno orodjice, ki je za šolski nauk potrebno. Toliko prostora je vendar skoro povsod lahko brez velicnih stroškov dobiti, ter ga stanovitno odločiti za šolski vrt; druge priprave pa tudi ne bodo šoli prizadjale velikih stroškov. — Verjemite nam, da denar, ki ga sosesčani za tak kos zemlje žrtvujejo, je dobro naložen in bo bogate obresti dajal s tem, da mladenči tū dobijo najboljo podlago umnemu kmetovanju, ko bodo postali ali sami svoji gospodarji ali pa svetovalci v kakem drugem gospodarstvu. — Da navadna ljudska šola, kjer se mladina uči brati, pisati, računati in še nekaterih družih vednosti, ne zadostuje sama temu, da bi prihodnji samostojni gospodar znal dobro ravnati svoje polje, svoj vrt, nograd, svoj gojzd in umno gleštati svojo živinico, temu bode gotovo vsakdo rad pritrtil, kajti podlago umnemu gospodarstvu dadó še le šole, ki se imenujejo ljudske, kmetijski nauk nadaljevalne šole. Svet stoji na poduku. Kdor se ne uči, ne zna, in ne more znati. Tudi kmetijstvo je znanstvo, ktereга učiti se je treba, da gospodar od zemlje dobiva toliko, kolikor mu umno obdelana more dati. Kdor je le za hlapca delal to, kar mu je dober ali slab gospodar ukazal, — kdor je živini le krmo pokladal, gnoj izpod nje kidal in ga na njivo vozil, — plug in brano, kakor je mogel in znal, po njej vlačil, — jabelka in hruške z dreves tresel, in še deset in dvajset družih opravil opravljal, kakor je pri svojem očetu videl, ki ni prilike imel temeljito se podučiti v kmetijstvu: ta utegne dober delavec biti pa tudi pošten posestnik, ali v umnem kmetijstvu izveden gospodar ni in ne more biti. Potrebščine življenja so dandanes zmirom večje, davka in družih davščin čedalje več, in vendar mora kmetovalec vse dohodke svoje pridobiti si iz zemljišča, katerega niti na dolgo niti na široko raztegniti ne more, da bi ga bilo več. S tem pa, da si zemljo umno obdeluje, in si skušnje drugih izvedenih domačih gospodarjev pa tudi drugih dežel na korist svojemu posestvu obrača, bode mu mogoče isto zemljo prisiliti v to, da mu več ali pa boljšega pridelka da. Luč k temu pa se prižiga v šolah, katere Vam tukaj priporočamo, in v katerih se mladina, ko je s 14 leti navadni ljudski šoli odrasla, podučuje v natoroznanstvu, zemlje-

znanstvu, rastlinoznanstvu i. t. d., da, na pr. izvé, kakošen upljiv ima zemlja, voda, zrak, svetloba, toplota, ta ali uni živež i. t. d. na rastline in domačo živino. Ko si je v imenovanih predmetih mladina podlago dobila daljemu učenju, ne bode jej potem težko razumeti to, kar zahteva umna sadjereja, čebeloreja, sviloreja, obdelovanje polja, senožeti, vinogradov, gozdov in reja naše domače živine. Po vsem tem ni nam treba dostavljati še to, da v takih kmetijskih šolah, ki so naslonjene na ljudske šole, se ne uči kmetijstvo v vseh razdelkih na drobno, kajti za ves tak obširni nauk je čas podučevanja prekratek. Navadno je taka šola za nauk kmetijstva po zimi dvakrat na teden, vselej po dve uri, namreč ob nedeljah ali praznikih in pa en delavnik popoldne take dni, ki so učencem naj bolj pripravní; — spomladi pa se začne, ko se na vrtu dela pričeti zamorejo, meseca sušca in traja do konca oktobra, — tudi po dvakrat na teden. Kateri dnevi in ure se izvolijo za ta nauk, o tem se učitelj dogovori s krajnim šolskim svetom; županstvo pa to potem razglasi starišem dotične šolske občine. — In tako smo Vam razložili vse, kar je treba, da poznate namen teh šol, njih veliko korist, in kako se dajo z majhnimi stroški ustanoviti. Za primerno plačo učitelja bode skusila skrbeti dežela, ki se tudi od slav. ministerstva kmetijstva, katero svojo posebno skrb obrača tem šolam, nadeja kake podpore. — Prevdarite tedaj možje, ki na čelu stojite občini in ljudski šoli, kar Vam tukaj priporočamo; razglasite to po svoji občini in posebno starišem, ki imajo za tako šolo pripravnih mladenčev, da se ogrejejo njihova srca za njeno napravo, spomnivši se tehtnih besed, ki jih je že pred pol stoletjem naš Vodnik govoril svojim rojakom tako-le:

**Kranjc! tvoja zemlja je zdrava,
Za pridne nje lega najprava;
Iše Te sreča, um Ti je dan,
Najdel jo boš, ak' nisi zaspan!**

Od deželnega odbora Kranjskega. V Ljubljani, 2. sveč. 1876.

Šolarska knjižnica.

III.

14. **Oče naš. Povest za keršansko mladost in keršansko ljudstvo. Po priporočanju nékega častitljivega duhovna iz nemškega poslovenil Fr. Malavašič. Z eno podobšino. V Ljubljani, 1854. Natisnil in založil J. Rudolf Milic. Cena 40 kr.**

Knjiga obsega 236 strani v 8°. Povest je osnovana na podlagi ónih žalostnih dogodkov, ki so se vršili okoli 1798. leta na Francoskem. Pripoveduje, kako so francoski punti vznemirovali malo ne vso Evropo, kako so brezbožni francoski republikanci zaničevali sv. vero, razdirali cerkve, preganjali duhovne, zatirali nedolžnost in oskrunjevali vse, kar je bilo svetega in Bogu dopadljivega. Povsod, kamorkoli so prišli Francozje, šli so za njimi punti, nevera in zaničevanje Jezu Krista. Vse to se razpravlja v prijetnej pripovedi, ki je razdeljena na sedem oddelkov,

kakor tudi „oče naš“ obstoji iz sedem prošenj. Vsak oddelek ima v napis jedno očenaševno prošnjo. — Povest je vsakako vredna, da jo bere slovenska mladina, zato rej naj se sprejme v šolarsko knjižnico za bolj odraščeno mladino, da jo domá starišem na glas bere. Škoda, da nij jezik popolnoma čist; knjiga je pisana tako, kakor se je 1854. leta sploh slovenski pisalo, a od istega časa se je v slovenščini zeló napredovalo. Ako bi knjiga dospela kedaj v drugi natis, treba bi jo predelati po sedanjiej slovenskej slovnici, kajti páziti nam je posebno na to, da se naša mladina čiste slovenščine vadi.

15. **Deset krajcarjev cesarja Jožefa. Podučna povest iz národnega življenja češkega. (Ponatisnjena iz „Vrtca“.) V Ljubljani, 1873. V založbi in na prodaj pri Janezu Giontini-tu, bukvarji v Ljubljani. Cena 12 kr.**

Ta zeló mična in podučna pripovedka zasluži, da jo vsak otrok bere; posebno primerna je rokodelčičem in učencem ponavljalne šole. Knjižica obsega 25 strani v 8° in ima štiri podobice. Nobena šolarska knjižnica naj bi ne bila brez nje. Takih drobnih knjižic naj bi imele šolarske knjižnice po več iztiskov, da je lahko po več otrok ob jednom bere.

16. **Venček za vezilna darila, ali vošilne pesmice o godovih, novem letu in drugih priložnostih, z nekterimi spominskimi listeki in grobnimi napisi. (Drugi popravljeni in pomnoženi natis.) V Ljubljani, 1869. V založbi in na prodaj pri Jan. Giontini-tu. Cena 18 kr.**

Vsak učitelj dobro vé, koliko ga otroci nadlegujejo, kadar je očetov ali máterin god, pa tudi o novem letu in drugih priložnostih, proséc ga, naj bi jim napravil kako vošilce, da je potlej prepíšejo na lep papir in dadé očetu ali materi za god. Posebno v mestih in večjih trgih ima učitelj mnogo posla s takimi stvarmi. Zatorej je „Venček“, ki obsega 25 prav primernih in različnih godovnic v vezanej besedi in 4 različna vošila za novo leto, potlej pa še spominske liste in grobne napise prav prilična knjižica v ta namen. Učitelj jo lahko o takih priložnostih izposojuje otrokom na dom, da si prepíšejo to, česar želé, in s tem je dvojni namen dosežen: otroku se je izpolnila njegova srčna želja, in tudi knjižico je vso prebral, kar mu je gotovo na korist v vsakem obziru. Tedaj ne bodite brez „Venčka“ v šolarskej knjižnici!

17. **Vošilna knjižica ali vošilni listi za novo leto, godove in rojstne dneve. Slovenskej mladini v porabo spisal Ivan Tomšič, učitelj na c. k. vадnici v Ljubljani. V Ljubljani, 1870. V založbi in na prodaj pri Jan. Giontini-tu. Cena 20 kr. (Trdo vezane 30 kr.)**

Ta knjižica ima isti namen, kakor zgorej omenjeni „Venček“. Razloček je samo ta, da „Venček“ ima vošila v vezanej besedi (vérzih), a

tukaj je vse v prozi. Prav prijetni otročji listi se vrsté drug za drugim in sicer za novo leto, godovne in rojstne dni, raznim osebam i. t. d. Listi so kratki in pisani v čistej, pravilnej slovenščini. Knjižica obsega 96 različnih vošilnih listov, ki je učitelj tudi lahko v spisovanje listov v šoli rabi. Cena je nizka, zatorej le v šolarsko knjižnico ž njo!

Dopisi in novice.

Iz Železnikov 20. februarija. O letošnji hudi zimi in velikem snegu se je že mnogo pisarilo, in tudi jest sem bil tam-le enkrat v »Tovariš-u« nekaj omenil. Zdaj se je v tem vendar obernilo na boljše, in te dni sneženo odejo tako vganja, da, če ostane kaj časa pri tem, bomo kmali zopet po kopnem hodili. Le škoda, da nesreče, ki jih je napravil ta samosilni zimski gost, ne bodo tako kmali in tako lahko poravnane. Mnogo poslopij je namreč poškodoval; pa gotovo bi jih bil še več, ako bi ne bili ljudje o pravem času pričeli snega iz streh kidati. Prizadjalo je sicer to mnogo stroškov, pa vendar je bolj manjša, kot večja škoda. Tudi plazovi so po naših krajih marsikakega človeka poderli na tla in pod sé, vender so bili ljudje k sreči vselej pri roki, da so stiskanim urno priskočili v pomoč. Le v Zalemlogu je plaz eno ženkico umoril. Prav o čudežu pa more govoriti naše ponavljavne šole priadni učencec Matija Lahajnar, ki je 8. t. m. sneg iz strehe dva nadstropja visoke hiše kidaje podersnil se doli, padel na glavo v fužinski vodotoč mimo hiše tekoč, pa razun male práske na obrazu se čisto nič ni poškodoval, okoravno je bilo vode komej za $\frac{1}{2}$ metra globoko v rakah. Velika sreče pri tako hudo preteči nevarnosti je pač redka, in djal sem fantu naslednjo nedeljo v šoli: Le Boga zahvali, da si danes še tukaj, in nikoli nikar ne pozabi, v kaki očividni smertni sili si se znajdel. — Z Bogom! J. Levicnik.

— *Iz seje c. k. dež. šl. sveta v Ljubljani 20. januarija l. 1876.* Razrešeni opravljeni spisi so se vzeli na znanje. — Namestni učitelj na ljublj. realki prosi za definitivno službo, prošnja se je predložila ministerstvu. — Konf. zapisnik št. 4 ljublj. višje realke se je razrešil z nekaterimi opazki do ravnateljstva. — Poročilo dež. nadzornika za human. predmete o kranjski realni gimnaziji se je predložilo slav. ministerstvu. — Prošnja ljublj. učiteljišca, da se sme postaviti pomožna učiteljica ter primerno nagraditi, se je predložila slav. minist. Založništvo E. Hölzeln na Dunaju je naznanilo, da hoče napraviti zemljevid Kranjskega, sklenilo se je, slav. ministerstvo naprositi, da hoče nekaj naprej dati, da se napravi tak zemljevid. — Glavnemu učitelju na ljublj. učiteljišču se je privolila in odkazala prva petletna doklada. — Soseska v okolici ljublj., ki se je pritožila zarad njenega všolanja, se je vslisala. — Zastran šolskega poslopja v Dolskem pri Šent-Heleni se hočejo oberniti do deželnega odbora, da se bode za stavev privolil donesek, ki se bode privzel v predštev za normalni šolski zavod za l. 1877 in 1878. — Da se plačajo šolske klopi v šoli, na novo zidani, v Zagorji, se je sklenilo, naj se sl. ministerstvo naprosi, da dovoli pripomoč vsled določbe finančne postave za l. 1875, namenjene v povzdigo ljudskega šolstva na Kranjskem.

Pomnoženi okrajni šolski svet je nasvetoval (presentiral) nadučitelja, to nasvetovanje se ni poterdilo, ker ni bilo postavno, in se je okrajnemu šl. svetu s potrebnimi naročili nazaj poslalo. — Normalni šolski zavod stalno prevzame

izplačevanje vpokojenemu učitelju in vdovi. — Nasvetovani učitelji: Valentin Telban za Skofjoliko, Jožef Božja za Polhov Gradec in Andrej Gerčar za Šent-Rupert (stalno) so se poterdili. — Prošnja učiteljske soproge in bivše pripravnice na učiteljišču, da se ji pregleda državna štipendija, ki jo je imela, se je predložila sl. ministerstvu v razsodbo. — Dvema učiteljskema vdovama se je dovolila pokojnina in njihovim otrokom vzgojevalna pripomoč. — Pritožba učitelja zoper razsodbo okraj. šl. sveta, vsled katere bi imel poverniti mežnarsko in orglarjevsko biro, ki ni slišala njemu, se je zaverгла. — Prošnja učitelja zopet vmestjenega, da se mu prištejejo leta pri učiteljstvu pred njegovim izstopom, v službena leta, se je odvernila. — Prošnja pomnoženega krajnega šolskega sveta za zvišanje nadučiteljeve plače se je poslala kranjskemu deželnemu odboru, da pove svojo misel. — Sklenilo se je, da se kupi učiteljskim bukvarnicam 25 iztisoč zgodovine Kranjskega, spisane po A. Dimiču. — Prošnja pomnoženega krajnega šolskega sveta v Selcah, da neha plačevanje pribitka (Ueberschuss) čez stvarne potrebe šol, se je predložila kranjskemu deželnemu odboru. — Prošnje za nagrado in pomoč so se razrešile.

— (*Iz seje deželnega odbora 12. februarija.*) Deželnemu šolskemu svetu se na njegove dotične dopise odgovori, da deželni odbor pritrdi: 1) da se Franc Vrančič v učiteljski službi v Hotiču definitivno potrdi, 2) da se ljudska šola v Senožečah v prihodnjih 2 letih razširi na 4razrede, ter da se plače učiteljev te šole ustanové ena s 600 gl., ena s 500 gl., dve pa po 400 gl., 3) da se v proračun normalno-šolskega zaklada od l. 1876 naprej za čas potrebe stavi 260 gl., podpore za pripravljavno šolo za vstop v mestno obrtniško nadaljevalno šolo; 4) da se postavi v proračun normalno-šolskega zaklada za leto 1877 in 1878 po 1000 gl. podpore za zidanje nove šole v Dolskem.

— *Šolstvo na Štajarskem* se je v pretečenih 6 letih močno povzdignilo, priraslo je v tem času 124 javnih šol, šolske sobe so se pomnožile za 455 učnih sob, kjer je treba ravno toliko učiteljev. Iz učiteljišč ni dohajalo toliko učiteljev, kolikor se jih je potrebovalo, tako se je zgodilo, da se je marsikteri silil k učiteljstvu, ki drugelj ni imel sreče, med temi so bili tudi taki, ki učiteljstvu niso čast delali. Ker na večrazrednih ljudskih šolah ni bilo sprašanih učiteljev, so vmestovali večkrat mladiče, kot pomožne učitelje, kateri so sicer, doversivši nekatere više šole, marsikaj znali, a manjkalo jim je djanske izurjenosti za učiteljstvo, tedaj tudi tega znanja niso umeli prav porabiti.

Pri takih okolištinah je deželni šolski svet za Štajarsko ukazal sledeče:

1. Ako se pri razpisovanji služeb na enorazrednih šolah ni oglasil učitelj z učiteljskim ali zrelostnim spricalom, se sme v tem slučaju, ako ne gre vzeti učitelja iz večrazr. šole v tem okr., vmestiti nesprašan prosivec le takrat, ako se je tisti v kafi šoli v okraji vpričo c. k. nadzornika vadal z nekoliko vspehom šolskega podučevanja, in tukaj pred vsem dokazal, da je zmožen književnega jezika v besedi in v pismu, in da tudi to more otrokom primerno dopovedati, da se od njega z nekako gotovostjo sme pričakovati, da bode zadostil pri učiteljstvu, ako se bode prizadeval in se sam dalje učil. Sicer se pa opomni, da se pri taki osebi, ki se jemlje za tako provizorno službo, lahko ravna, kakor je v 2. točki spodaj povedano. Osebe, od katerih ni pričakovati, da bi kaj zdatnega storile pri podučevanju, se ne smejo jemati in okr. šl. svet bode odgovarjal za vmestjenje nesposobnih in nezmožnih oseb.

2. Na večrazrednih ljudskih šolah se smejo začasno vmestiti, ako ni izučenih in sprašanih prosivcev, le osebe naravno neoporečene, ako dokažejo za-

dostujočo omiko. Vendar se imajo le-ti, preden se nastavijo, poslati za 6 ali 8 tednov na kako ljudsko šolo, ki se odlikuje po svoji izverstnosti, ali na c. k. vadnico; za ta čas naj se jim daje odpust, ukaže naj se jim, naj si prisvoje, kako ravnati z učnimi predmeti, posebno pa z začetnim poučevanjem v branji in številjenji pod navodom šolskega vodja in pösamesnih razredovalcev, oziroma učiteljev na vadnici. O svojem času se imajo s spricalom šolskega vodja, oziroma ravnatelja učiteljišča izkazati, da so poslušali in se vadili v poučevanju. Gojenci, ki se spuščajo ali sključujejo iz učiteljišč, se ne smejo, da se öhrani disciplina na zavodih, nikakor več nastavljeni, a taki, ki zavod (učiteljišče) zapuščajo, preden je tečaj končan, le s privoljenjem dež. sl. sveta.

Ker je sicer znano, da sedaj naj bolj primankuje naraščaja mladih učiteljev za poučiteljske službe, tedaj naj se okrajni šolski svet pri svojih navetih za pomnoženje razredov in napravo vstričnih razredov, ozira na to pomankanje, in naj, kar se tega tiče, prehitro ne sklepa, ker se ne sme nikdar prezirati, da se tam, kjer poučuje v to izobražen, izurjen učitelj, dasiravno je poduk omejen na dopoldne in popoldne, več doseže, kakor ondi, kjer poučuje mož, ki je nenavajen didaktike, ki pa se da kako mora nastaviti, kedar ni sprasanega učitelja.

(Tako štajarski deželni svet, ostaja samo, da č. bralce opozorujemo na ukaz ministra za uk in bogočastje, ki smo ga prinesli v prejšnji številki. Vr.)

Kakor na Spodnjem Avstrijskem, tako so tudi na Štajarskem okr. šolski nadzorniki oproščeni na šest let učiteljstva, da se moreje izključljivo poprijeti svoje važne naloge; opravila pri nadzorništvu so tam še veliko težavnejša nego na Spodnjem Avstrijskem, in po drugih kronovinah, ker se postava v deželnem nadzorstvu za Štajarsko bistveno razlikuje od drugih. Navadno šolski okraj obsega ravno to okolico, kakor okrajni zastop; okrajni zastop pa toliko obsega, kolikor okrajna sodnija (kakor na Goriškem). (Vr.) zarad tega so šolski okraji veliko manjši, kakor v kronovinah, kjer so tako veliki, kakor politični okraji. Nadzornik ima navadno 5—8 šolskih okrajev, in ker se ima okrajni šolski svet vsak mesec najmanj enkrat zbrati v redno posvetovanje, prihaja iz tega, da mora okrajni šolski nadzornik veliko dragega časa porabiti za zasedanje in pisarije. Kakor se sliši, namerava deželna vlada v prvi sesiji deželnega zbora nasvetovati, da se prenaredi postava o deželskem nadzorstvu — po kateri bi šolski okraji postali večji in bi obsegali politične okraje; pričakovati je tedaj, da se kmalu temu zlegu (?) v okom pride. Nasvet bi tudi obsegal delokrožje kraj. sl. svetov in s tem bi se oziral na številne pritožbe, ki se glase od vseh krajev zöper to napravo. Mi se sicer ne zlagamo z onimi, ki menijo, da krajni šolski sveti ovirajo prosti in napredni razvoj šolstva, in ki pravijo, da gre glede koristi ljudske šole odpraviti krajne šolske svete. Skušnje uče sicer, da krajni šolski sveti dostikrat ne poznajo svojega naloga, in učitelja ne redkoma vsakojake zaderžujejo, a tudi nam pričajo, da so na drugi strani prav koristni in vzbujajo pri ljudstvu zanimivanje do šole; da krajni šolski sveti prav opravljajo svoj posel, to zavisi v mnogih slučajih od učitelja in krajnega nadzornika, ako znata taktno postopati, tedaj je nad tema dvema, da učinjata na okr. sl. svete. („Oester. Schulbote“ v dopisu iz Štaj. — Ker ta spis izhaja iz spretnega peresa, in ima ob kratkem vse, kar sicer raztreseno beremo, smo ga tukaj našim čitateljem na slovenski preložili, a zastran krajnih šolskih svetov imamo iz narodnega stališča svoje nazore, niti ne moremo biti za večje centralizovanje.

— (Hranilnica Kranjska) je darovala katol. društvu za obleko revnim otrokom 100 gl. za božičnico oskrbov. zavodu malih otrok 100 gl., ubožnim di-

jakom gimnazije Ljubljanske 200 gl., Kranjske 100 gl., Novomeške 100 gl., Kočevske 100 gl., ubožnim dijakom Ljubljanske realke 200 gl., Ljublj. učit. izobraževališča 100 gl., revnim učencem mestne glavne šole 100 gl., revnim učencem mestne ljudske šole 200 gl., za učbene pripomočke »Narodni šoli« 100 gl., za učbene pripomočke »Schulpfennig-u« 100 gl., za šolske potrebščine revnim deklicem v Ljubljanski nunski šoli 200 gl., isto tako nunski šoli v Škofji Loki 100 gl., revnim učencem in učenkam na protestantovski šoli 200 gl., za šolske potrebščine revnim učencem v Novomeški ljudski šoli 100 gl., revnim učenkam nove dekliške mestne šole v Ljubljani 100 gl., revnim kandidatinjam in učenkam izobraževališča za učiteljice 100 gl., novi dekliški šoli v Kočevji 200 gl., godbeni šoli filharmoničnega društva 100 gl., za brezplačne obede na Graški univerzi s posebnim ozirom na uboge vseučiliščne dijake Kranjske 150 gl., oskrbovalnemu Ljublj. zavodu malih otrok 200 gl., revnim učencem živinozdravniške šole 100 gl.

Javna zahvala.

Slavna hranilnica v Ljubljani je zopet letos velikodušno naklonila „Nar. šoli“ lepi dar 100 gl. v podporo šol in učiteljev. Za ta znameniti dar izreka naj toplejšo zahvalo Odbor „Nar. šole.“

— Jutro t. j. v četrtek 2. marcija zboruje odbor vdov. učit. društva. Na dnevnem redu je pred drugim prošnja g. J. Terseliča, bivšega učitelja v Dolini pri Čateži na Dolenjskem, za podporo. — Tudi ude slov. učit. društva in »Nar. šole« vabimo v prijazni razgovor. Začetek ob 11. uri dopoldne pri Virantu v navadnih prostorih. — Na zdravje!

— Učiteljske preskušnje za splošne lj. in meščan. šole bodo tukaj v Ljubljani 3. aprila in naslednje dni; čas za razglaševanje je do 27. sušca t. l.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na Irazredni ljudski šoli v Čatežu učit. služba, l. p. 400 gl., in prosto stanovanje. Prošnje do 15. marcija pri krajnem šolskem svetu v Čatežu do 15. marcija.

Na Goriškem. V sežanskem šolskem okraju razpisujejo se s tem: a) Služba popotnega učitelja v Barki-Vatovlje provizorno z dohodki učiteljske službe II. vrste; b) učiteljske službe v šolskih občinah III. vrste v Brestovici, Auberju in Rodiku; c) mesto podučiteljice II. vrste v Komnu. Dohodki teh služeb so določeni v §§. 22, 30, 33, 34 in 39. deželne šolske postave 10. marca 1870 oziroma 16. oktobra 1875. Prosilci naj vložijo svoje prošnje prevedene z dokazom učiteljske sposobnosti in dosedanjega službovanja, naj dalje do 24. marcija 1876 pri dotičnih šolskih svetih. Prosilci, ki ne služijo v tem šolskem okraju, naj vložijo prošnje po njim predpostavljenih šolskih oblastih.

C. kr. okrajno šolsko svetovalstvo v Sežani, dne 7. febr. 1876.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gsp. Jožef Bozja, učitelj v Polhovem Gradcu, in gsp. France Vranič v Hotiču pri Savi (stalno). Gsp. Anton Perz, učitelj na 4razredni šoli v Kočevji, gre v Payerbach na Avstrijsko za učitelja.

✠ G. Karl, Götzl starosta kranjskih učiteljev, je vmerl v 86. letu starosti pri sv. Petru v Ljubljani, N. v m. p.!